

Krznarjeva Jerica.

(Povest iz 15. stoletja.)

Krznarjeva Jerica je bila res prava revica; nobeden naklanskih otrok ni izkusil toliko hudega v tako kratkem življenju. Dobra mati so ji umrli, predno je izpolnila šesto leto. Dobila je sicer drugo mater — pa drugo mater, hudo mačeho. In hudo se je izpremenilo v hujše.

Štiri sto let je že preteklo, odkar je živela Jerica: pa naklanske matere še sedaj pripovedujejo, kaj vse je trpela sirotica. Nekatere pojó tudi pesen:

„Jerica ima hudo mačeho,
Hudo, da se smili Bogu! . . .

Pa pri vsem tem Jerica vendar ni nikomur potožila, kakor samo ljubemu Bogu in svoji rajni materi, katere grob je obiskala skoro vsaki dan. Tu je večkrat milo vzdihnila:

— — — „O da bi
Druga mati bila
Tudi mi tak mila,
Kakor vi ste bila!

— — — — — Ta
Kruh mi reže bleda,
Trikrat ga pogleda.
Vi ste mi ga dali,
Zraven pomazali.

Češe me po glavi,
Lasi mi krvavi,
Vi ste me česali,
Zraven kuševali.“

Hudo je bilo Jerici; ali doslej je imela Jerica vendar vsaj jedno tolažbo: Imela je dobrega očeta. Ako so bili Krznarjev oče doma in niso šli kam delat po sosednjih vaseh, tedaj se ji je vendar še dobro godilo.

Pa zgodilo se je, da so prilomastili zopet Turki v deželo. Ropali so in morili, požigali in pustošili, da je bilo groza in strah. Vso Dolenjsko stran so že končali; in že so jo krenili mimo Ljubljane na Gorenjsko.

Lahko si mislite, da Gorenjci niso pričakovali z mirnim srcem takih gostov. Vse ženstvo je zajokalo, in otrok krdelo je seveda pomagalo. Možje pa in fantje, ki ne znajo točiti solzâ, stresli so se, ko so čuli tako poročilo. Pa brž so se ohrabрили. In še predno je prišlo povelje, pripravljali so se že, da zagrada Turku pot do svojih domov. Svojo dušo so oborožili s posvečujočo milostjo, ki najmogočnejše preganja smrtni strah, svoje telo pa s sekirami, motikami in drugim raznovrstnim orožjem in orodjem. Vzdignilo se je zoper sovražnika prav vse, kar je le moglo orožje nositi. Tudi Jeričin oče so odhajali!

Kako hudo, kako težko je bilo Jerici! Kako milo sta se poslavljala oče in hčerka na grobu Jeričine matere, tega ne morem popisati. Na grobu sta klečala in proti cerkvi obrnjena glasno molila. Priporočala sta se posebno Mariji in angeljem varihom. Končala sta molitev, vstala in se molčé pogledala. Brala sta drug drugemu z obličja notranjo žalost. Oče so pobožali jokajočo Jerico:

»Nič ne jokaj! Saj bo že Bog dal, da ne prideš Turkom v roke!«

Jerica na tako oddaljeno hudo, katero bi utegnili prinesiti Turki, še niti mislila ni; bolelo jo je pa bližje zlo; zato je dejala:

»Oče, jaz se pa Turkov nič ne bojim; saj imam angeljčka variha. Nisem še pozabila pesni, ki pripoveduje, kako so iztrgali angelji Turkom deklico Školastiko. Kaj ne, da tako-le poje:

„Veliko prišlo angeljev,
Školastiknih prijateljev;
Oni vzamó Školastiko,
In Turki prazni stran gredó . . .“

»Res je tako, Jerica. Zakaj pa potem jokaš?«

»Jokam, ker greste vi od mene, ker bom morala sama biti pri hudi materi«, še milejše je zajokala in jokaje nadaljevala, »in ker vas morda ne bom nikoli več videla.«

»Ne jokaj, Jerica! Saj imam tudi jaz angelja variha! Le moli za-me, in spremljal me bo in me zopet pripeljal na ta kraj.«

»O, dokler se ne vrnete, prihajala bom vedno sem na grob molit. Vaš angeljček vas zopet sem-le privedi!«

»Tvoj angeljček naj pa tebe varuje, da te dobim zopet tukaj!«

»Kaj ne, oče, materin angeljček bo pa tudi gotovo v nebesih prosil, da se bova še kdaj tu-le sešla?«

Te besede je izgovarjala Jerica prav zaupno. Očetu je bilo zelo težko pri srcu; te otrokove besede so jih pa nekako utolažile. Prikimali so hčerki, pobožali jo, povzdignili oči in roki proti nebesom in dejali z jasnejšim obrazom:

»Tam gori pri Bogu je duša tvoje dobre mamice. Ta bo skrbela za tvojo pravo srečo! — Jerica, le moliva, in Bog bo vse prav storil!«

Ko so še govorili, prišel je sosed že klicat; čas odhoda je prišel. Oče so se še jedenkrat prav milo ozrli na grob in na ljubljeno domačo cerkev; nato so proseče in upajoče pogledali proti nebu, segli Jerici v roko in odšli. Stopili so še domov, opasali so si svetlo sabljo, katero so že njihov oče sukali proti Turkom. Pokropili so se z blagoslovljeno vodo in odhajali so proseč mačeho, da naj lepo ravna z Jerico.

Jerica je očeta spremila do srede vasi; tu so se zbirali brambovci krog stare lipe, katere sedaj že davno ni več. Oče so še jedenkrat objeli jokajočo hčerko in odšli s silno težkim srcem.

Jerica je še dolgo gledala za njimi; raje bi bila šla z dobrim očetom Turkom nasproti, kakor je pa ostala pri hudi mačehi doma za pečjo. Vsa

zamišljena in solzna je prišla domov; ali tu ni imela obstanka: mačeha je ni ljubila; sovražno je režala nad njo; ljubečega očeta pa ni bilo; zato je šla zopet in zopet na materin grob. Tako je hodila tudi naslednja dva dni, ki sta se ji zdela dolga, kakor sedem drugih.

Tretjega dné popoldne so se vrnilo Naklanci iz boja — pa ne vsi — samo pet jih je prišlo, in Jeričinega očeta ni bilo med njimi. Povedali so, da je Turek zmagal in vzel trdni Kranj. Sosed je Krzrnarjevim poročil, da so bili oče tako hudo na glavo zadeti, da so kar obležali.

Na tako poročilo je zajokalo vse Naklo — najbolj pa sirotica Jerica. Vzdihovalje semtertje tekajočih ženâ in jokanje preplašenih otrok se je razlegalo, ko so prejeli žalostno naznanilo; ali kmalu je vse potihnilo; vse se je poizgubilo. Vse družine so zapustile ljubo domače ognjišče in bežale v gozd. Vse Naklo je bilo prazno in zapuščeno. Samo lajanje Težičevega psa, katerega so ob hitrem odhodu pozabili odvezati, in pa jokanje Krzrnarjeve Jerice je motilo splošno tišino.

Jerica je bila jedino človeško bitje v celem Naklem. — Mačeha je na sosedovo poročilo tako-le dejala v svojem črnem srcu: »Oče je mrtev — še tega nadležnega otroka se moram iznebiti! Pustim jo zaprto v hiši, da pač ne uide turškim pestem!«

Ko je Jerica slišala o očetovi rani, zajokala je britko in zaprosila s povzdignjenima ročicama, da bi šli skupaj k ubogemu očetu. Mačeha ji je prijazno obljubila in ji še pomolila košček kruha, da jo je zmotila. Rekla ji je: »Pri mizi počakaj, da jaz v kuhinji opravim in pospravim!« Jerica je ubogala; kruhek je vzela in je k mizi sedla. Kako z veseljem bi drugokrat Jerica kruhek jedla, da bi ga le imela! — Danes ga je pa na mizo položila — in vendar že celi dan ni drugega povžila, kakor grenke solze. Mora pač res biti, da solze kruh nadomesté.

Nepotrpežljiva Jerica ni bila: v trpljenju se je potrpljenja izučila. Vendar danes je čakala silno težko mačeha; saj bi bila tako rada prej ko prej pri ljubem očetu. Čakala je in čakala, pa mačeha le še ni pričakala. Da bi se od mize ganila ali šla celó priganjat, tega si seveda ni upala. Dve dolgi uri je tiho sedela; kajpada je nazadnje že solza za solzo hitela iz očij.

Že se je izpremenil dan v noč; Jerica je še bila pri mizi! — Zdaj je pa vendarle počasi vstala, tiho se pomikala proti vratom, boječe pritisnila na kljuko — pa ni se ji hotelo odpreti. Poskusi še drugič in tretjič . . . pa vse zastonj! — Mačeha je skrivaj vrata zaklenila in na tihem šla v gozd, da bi tako sama Turkom odšla, Jerica jim pa gotovo v pest prišla.

O, uboga Jerica! kako milo si zajokala, ko si videla, da si tako zeló goljufana! »Oče, oče, moj ljubi oče!« te besede si izgovarjala v glasnem joku. Pridejala si še mačehino in botrino in botrovo ime — pa zastonj! Nobeden človek ni slišal tvojega trkanja in vzdihovalja. Ko bi ti Bog ne bil dal boljšega variha, kakor so ljudje, klicala bi bila zastonj, dokler ne bi bila obnemogla. Pa Bog ti ni zastonj dal dobrega angelja variha, in ti, srečna, nisi pozabila v molitvi klicati k njemu! — Tvoja roka ni mogla in tudi ni upala s silo udarjati ob vrata; angelj varih je pa storil, da je odletela kar

na majhen pritisek deska iz vrat in napravila za tvoje telesce dovolj velik izhod!

Jerica je prosta; jedna težava je zopet premagana. — Ali revež je človek, kateremu odstranjenje jednega križa ne prinese druge sreče kakor le to, da občuti živejše druge križe! Jerica je rešena iz ječe. Ali je pa s tem za-njo konec trpljenja? Ali ima očeta? Ali ima živo stvar, na katero naj se obrne?

Noč je, temna noč, mrzla jesenska noč! Bosonogo otroče trepetaje trka na botrin dom; pa nikdo se ji ne oglasi. Kako tudi? Saj v celem Naklem razven nje ni živega bitja. O, kam naj se obrne mraza in strahu se tresoče dete? Kam?

Za kogar živi ne marajo, ta išče tolažbe na grobeh. Tudi Jerica se je zatekla v oni strašni noči k mrtvim. Sla je trkat na materin grob. Po blagoslovljeni zemlji je trkala in bolestno rekala:

„Odpri, odpri, grob se ti,
Grob se črni ti odpri!“

Nato je pokleknila k materinemu grobu in začela s šibkima ročicama grebsti prst, iz njega milo kličoč mater:

„Oj mati, zlata moja mati,
Dajte, dajte meni pomagati!“

Ali iz groba ne prihaja nič odgovora; samo nočni skovir pošilja svoje: »Te vjem, te vjem!« v temno noč, in Težičev pes mu tuleč odgovarja. — Jerici se je pa vendar dozdevalo, da prihaja iz globočine tihoten glas:

„Hčerka nisem vstani,
Ker mi zemlja brani.“

Zato je še bolj hitela valiti prst na vse štiri strani. Odgrebla je ves grobni griček in tudi v globočino prikopala dve pedi daleč. Zlezla je v jamico in nadaljevala; pa na gorkejši prsti je kmalu zadremala. Žalovanje in jokanje, stradanje in zmrzovanje ji je prikrajšalo moči. Obiskalo jo je spanje, spanje in pa sladke sanje: Videla je v sanjah lepega angelja, ki je očeta pripeljal domov. Obraz prej tako žalostnega otroka je izražal sedaj največje veselje; ročici sta se razprostrli kakor k objemu, in jezik je radostno izgovarjal: »Oče, moj ljubi oče!«

Jerica je očeta v sanjah že objela; nagovarjala jih je v sanjah — oče so jo pa slišali v resnici in razprostrli so roke k objemu.

S hudo ranjeno in za silo obvezano glavo so prilezli počasi v rojstni kraj. Mogočna očetovska ljubezen jih je privedla in jim dala moči, da so še mogli do doma; prišli so v domačo hišo; pa tam niso nikogar mogli priklificati. Menili so, da je Jerica že z mačeho vred v varnem gozdnem zavetju. Mislili so, da je ne bodo več videli; zakaj moči so jih vidoma zapuščale, in smrt je že potrkavala na oslabele prsi. Sklenili so pa, da gredó še do pokopališča in izdihnejo tako na blagoslovljeni zemlji in v božji bližini. Šli so — boljše — lezli so; prišedši do pokopališča so začuli one gla-

sove — spoznali so v njih glasove Jeričine. »Ljuba Jerica, kje pa si?« tako so vzdihnili in napeli vse moči, da bi jo prej objeli.

Na materinem grobu sta oče in hčerka; česar sta pred tremi dnevi prosila, to sta danes dosegla. Na grobu sta se sešla — sešla pa tako, da se več ne razideta in več ne ločita od ljubljenelega groba.

Pri grobu ležé oče, in na njihovih prsih počiva mraza premrta hčerka. Pritiskajo jo na svoje srce, da bi jo ogreli; pa mrzla smrt je že vzela njihovemu ljubečemu srcu vso gorkoto; česar pa samo nima, tega pa tudi ljubeče srce ne more dati. Tako vsa očetova ljubezen ni mogla ogreti mrzlih otrokovih udov in ni mogla prebuditi Jerice.

Oče so spoznali, da bo materin grob tudi njima obema kmalu v počivališče. Polnočno uro so še slišali bítí; čuli so tedaj od daleč vojskin krik; videli so proti jugu nebo vse rdeče in vse žareče; spoznali so, da bo tudi Krznarjeva hiša kmalu jed pokončujočemu ognju. Zahvalili so še Boga, da bodo s hčerko vred odšli tako žalostnim časom. Zahvalili so pa tudi angelje varihe, ki so vodili njih in hčerko tako, da bosta počivala v blagoslovljeni domači zemlji. Še nekaterekrati so vzdihnili; potem so pa jeli spati isto spanje, kakor Jerica.

Spala sta in nič več se nista prebudila. — O pač, prebudila sta se — prebudila nepopisno srečna v angeljski družbi :

„Pa se je skrila meglica,
Megla polna angeljev;
Pa jih je nesla tja v nebo,
Kjer več solze ne tekó.“ — —

* * *

Naklo je bilo še tisto noč pepel in razvaljeno kamenje. Krznarjeve hiše ni bilo več — od cerkve le nekaj okajenega zidovja. — Krznarjeva dva gledata na uničeno Naklo iz srečne nove domovine, pa za nju ni več bolečine.

O Jerica, veliko si v življenju prestala, pa srečno in veselo si končala. Res si v kratkih dneh veliko pretrpela; od tedaj si bila že celih štiri sto let in boš še na veke vesela!

Jerica! Meni je tekla prav tam zibelka kakor tebi; sledil sem te v solzah in te še rad sledim — pozna pa jedno vročo željo moje srce: Prosim le, da bi me pripeljal moj angelj varih tja, kjer ti prebivaš.

F. B.

